

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	9Cdo/44/2022
Identifikačné číslo spisu:	8318202245
Dátum vydania rozhodnutia:	28.08.2024
Meno a priezvisko:	JUDr. Alexandra Hanusová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2024:8318202245.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Sone Mesiarkinovej a členov senátu JUDr. Martina Holíča a JUDr. Alexandry Hanusovej, v spore žalobkyne S. P., narodenej XX. M. XXXX, H. J. U., L. XXX/XX, zastúpenej advokátom JUDr. Františkom Svatuškom, Humenné, Námestie slobody 25, proti žalovanej Z.D. P., narodenej X. J. XXXX, N., Č. M. č. XXXX/X, zastúpenej advokátom JUDr. Ondrejom Kellerom, Humenné, Námestie slobody 2, o vrátenie daru, vedenom na Okresnom súde Humenné pod sp. zn. 7C/22/2018, o dovolaní žalovanej proti rozsudku Krajského súdu v Prešove z 12. októbra 2021 sp. zn. 3Co/33/2021, takto

rozhodol:

Dovolanie z a m i e t a.

Žalobkyňa má nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Humenné (ďalej „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 10. mája 2021 sp. zn. 7C/22/2018 (v poradí druhým) rozhodol, že žalovaná je povinná vrátiť žalobkyni predmet daru, a to parcelu registra „C“ č. XXXX - zastavané plochy a nádvoria o výmere 793 m², nehnuteľnosť zapísanú na LV č. XXXX, okres E., obec H. J. U., katastrálne územie H. J. U. a že žiadna zo strán sporu nemá právo na náhradu trov konania.

1.1. Súd prvej inštancie vec právne posúdil podľa § 628 ods. 1 a § 630 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej aj „OZ“). Vychádzal zo zistenia, že darovacou zmluvou z 20. júna 2006 žalobkyňa darovala žalovanej, svojej dcére, dom v H. J. U. súp. č. XXX, pozemok zapísaný v katastri nehnuteľností vedenom pre katastrálne územie H. J. U. v registri „C“ pod č. XXXX - zastavané plochy a nádvoria o výmere 793 m², na liste vlastníctva č. XXXX, na ktorom je dom postavený. Žalobkyňa vyzvala žalovanú na vrátenie daru, žalovanej bola výzva na vrátenie daru z 24. januára 2017 doručená spolu so žalobou 10. júla 2018. Súd dospel k záveru, že správanie sa žalovanej ako dcéry voči žalobkyni ako matke nezodpovedalo z hľadiska etického a morálneho všeobecne uznávaným pravidlám vzťahu dcéry k matke. Vyjadrovanie sa žalovanej, vulgárne nadávky na adresu matky a jej osočovanie, a to aj pred svedkami (Z.J. P., L. Š., D. G., S. Ž., P. I., I. G.) mali za následok, že žalobkyni sa zhoršil jej zdravotný stav. Takéto správanie žalovanej kvalifikoval ako hrubé

porušenie dobrých mravov. Dokazovaním bolo zistené aj to, že žalovaná darované nehnuteľnosti predala a späťne ich kúpila, v katastri nehnuteľností je žalovaná aktuálne zapísaná ako vlastníka týchto nehnuteľností nadobudnutých kúpnu zmluvou zo 17. apríla 2018, pričom dom postavený na pozemku parc. č. XXXX je už len ruinou, nakoľko došlo k jeho zbúraníu. Vzhľadom na zistené skutočnosti súd dospel k záveru, že žaloba je v časti nároku na vrátenie darovaného pozemku dôvodná, a preto v tejto časti žalobe vyhovel. O trovách konania súd rozhodol v zmysle ustanovenia § 255 ods. 1 a § 256 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z.z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj „CSP“).

2. Krajský súd v Prešove (ďalej len „odvolací súd“) na odvolanie žalovanej rozsudkom z 12. októbra 2021 sp. zn. 3Co/33/2021 potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie a žalobkyni priznal proti žalovanej nárok na náhradu trov odvolacieho konania. Potvrdenie rozsudku súdu prvej inštancie odôvodnil jeho vecnou správnosťou a v celom rozsahu sa stotožnil s odôvodnením napadnutého rozhodnutia, nakoľko sa v ňom súd vysporiadal so všetkými námietkami žalovanej (§ 387 ods. 1 a ods. 2 CSP). Bol názoru, že súd prvej inštancie v dostatočnom rozsahu zistil skutočnosti rozhodné pre posúdenie sporu, rozhodnutie založil na tom, že v danom prípade sú splnené všetky zákonné predpoklady na vrátenie daru podľa ustanovenia § 630 OZ, čo aj riadne odôvodnil. Dodal, že podstatným pre rozhodnutie v predmetnej veci bolo, že vulgárne a dehonestujúce vyjadrenia žalovanej na adresu dárkyne (žalobkyne), ktorá je jej matkou, nemožno hodnotiť inak ako konanie, ktoré má povahu hrubého porušovania dobrých mravov. Zistené správanie sa žalovanej k matke podľa súdu nezodpovedá z etického ani morálneho hľadiska všeobecne uznávaným pravidlám správania sa dcéry k matke, ktorá jej darovala nehnuteľnosti, pričom príčinou takéhoto konania nebolo správanie sa žalovanej.

2.1. Osobitne k odvolacej námietke žalovanej, že v čase doručenia výzvy na vrátenie daru, bola vlastníčkou darovaných nehnuteľností nie na základe darovacej, ale na základe kúpnej zmluvy, odvolací súd uviedol, že s touto odvolacou námietkou sa vysporiadal už vo svojom predchádzajúcom zrušovacom uznesení. Zdôraznil, že darovaná nehnuteľnosť nemusí byť v katastri nehnuteľností aktuálne zapísaná na obdarovaného na základe darovacej zmluvy, keďže to z Občianskeho zákonníka nevyplýva. Vzal do úvahy aj zmysel zákona, ktorým je ochrana darcu pred správaním sa obdarovaného, ktoré je v hrubom rozpore s dobrými mravmi. V prípade, ak by zákonodarca chcel takúto podmienku stanoviť, bola by nepochybne výslovne uvedená v ustanoveniach Občianskeho zákonníka týkajúcich sa možnosti domáhať sa vrátenia daru. Navyše také podmienky by mohli v praxi spôsobiť praktickú nemožnosť domáhania sa vrátenia daru, čo s istotou nemožno považovať za úmysel, ktorý zákonodarca inštitútom vrátenia daru sledoval. Odvolací súd poukázal aj na skutočnosť, že žalovaná po predaji daru (dňa 15. marca 2018) tento v krátkom čase opätovne nadobudla kúpou (dňa 17. apríla 2018), čo nepovažoval za štandardné (rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 30. januára 1998, sp. zn. 2Cdo/81/1997). O trovách odvolacieho konania rozhodol podľa ustanovenia § 396 ods. 1 CSP v spojení s ustanovením § 255 CSP tak, že úspešnej žalobkyni priznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania.

3. Proti tomuto rozhodnutiu odvolacieho súdu podala žalovaná (ďalej aj „dovolateľka“) dovolanie podľa ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b) CSP a žiadala napadnutý rozsudok odvolacieho súdu a aj súdu prvej inštancie zrušiť a vec vrátiť na ďalšie konanie. Rozhodnutiu vytkla nesprávne právne posúdenie veci v otázke, či pre vrátenie daru podľa ustanovenia § 630 OZ je podstatné, či obdarovaný je vlastníkom predmetu daru stále na základe predmetnej darovacej zmluvy, alebo postačuje ak je jeho vlastníkom na základe iného právneho úkonu, či inej právnej skutočnosti, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu nebolo doposiaľ vyriešená.

3.1. Dovolateľka nesúhlasila s názorom odvolacieho súdu, že právny titul, na základe ktorého nadobudla predmetnú nehnuteľnosť je právne bezvýznamný a že podstatnou je len skutočnosť, že aj v čase rozhodovania súdu je vlastníčkou predmetu daru. Bola názoru, že ak sa darca domáha vrátenia daru od obdarovaného musí byť pre úspešnosť v konaní splnená okrem iného i tá podmienka, že obdarovaný je stále vlastníkom daru na základe predmetnej darovacej zmluvy, a ak tomu tak nie je, darca má nárok len na vydanie bezdôvodného obohatenia, ktoré obdarovaná predchádzajúcim odplatným prevodom nehnuteľnosti získala.

4. Žalobkyňa k podanému dovolaniu uviedla, že z Občianskeho zákonníka nevyplýva podmienka, aby darovanú nehnuteľnosť, ktorej vrátenia sa domáhala, v čase doručenia výzvy na vrátenie daru, vlastnila

obdarovaná na základe darovacej zmluvy. Ak by súd akceptoval argumentáciu žalovanej, znamenalo by to, že každý obdarovaný by sa špekulatívnym scudzením predmetu daru (a jeho opätovným nadobudnutím) mohol zbaviť povinnosti vrátiť dar in natura.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu, v neprospech ktorej bolo rozhodnuté, zastúpená v súlade s ustanovením § 429 ods. 1 CSP, skúmal prípustnosť dovolania bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) a dospel k záveru, že dovolanie podľa ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b) CSP je prípustné, ale nie dôvodné.

6. Podľa § 421 ods. 1 CSP dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a) pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b) ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c) je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

7. Na to, aby dovolací súd mohol pristúpiť k meritórnemu dovolaciemu prieskumu rozhodnutia odvolacieho súdu z hľadiska namietaného nesprávneho právneho posúdenia veci, musia byť (najskôr) splnené predpoklady prípustnosti dovolania zodpovedajúce niektorému zo spôsobov riešenia tej právnej otázky, od vyriešenia ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu a tiež podmienky dovolacieho konania, medzi ktoré okrem iného patrí riadne odôvodnenie dovolania prípustnými dovolacími dôvodmi a spôsobom vymedzeným v ustanoveniach § 431 až § 435 CSP.

8. Aby určitá otázka mohla byť relevantná z hľadiska § 421 ods. 1 CSP, musí mať zreteľné charakteristické znaky. Predovšetkým musí ísť o otázku právnu, ktorú odvolací súd riešil a na jej vyriešení založil rozhodnutie napadnuté dovolaním. Otázka relevantná v zmysle § 421 ods. 1 CSP musí byť procesnou stranou nastolená v dovolaní (a to jasným, určitým a zrozumiteľným spôsobom). Relevanciu podľa citovaného ustanovenia má len právna (nie skutková) otázka, na ktorej spočívalo rozhodnutie odvolacieho súdu. Musí ísť pritom o takú právnu otázku, ktorá bola podľa názoru dovolateľa odvolacím súdom vyriešená nesprávne (porovnaj § 432 ods. 2 Civilného sporového poriadku) a pri ktorej s prihliadnutím na individuálne okolnosti prípadu zároveň platí, že ak by bola vyriešená správne, sudy by nevyhnutne rozhodli inak, pre dovolateľa priaznivejším spôsobom.

9. Vo vzťahu k prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP dovolací súd v súlade s vyššie uvedeným skúmal, či žalovaná v dovolaní identifikovala takú právnu otázku, na vyriešení ktorej spočívalo rozhodnutie odvolacieho súdu (vyriešenie ktorej viedlo k záverom vyjadreným v rozhodnutí odvolacieho súdu), či vymedzila jej podstatu a uviedla súvisiace právne úvahy spolu s dôvodmi, pre ktoré vzhliadol nesprávnosť právneho riešenia odvolacieho súdu.

10. Žalovaná prípustnosť podaného dovolania vyvodzovala z toho, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená a odvolací súd ju nesprávne právne posúdil. Skúmaním predpokladov prípustnosti dovolania v zmysle § 421 ods. 1 písm. b) CSP dovolací súd dospel k záveru, že vo vzťahu k tejto otázke sú tieto podmienky splnené. Následne pristúpil ku skúmaniu, či podané dovolanie je aj dôvodné, t.j. či napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci.

11. Predmetom dovolacieho prieskumu vo veci tak bolo posúdenie dôvodnosti uplatneného dovolacieho dôvodu podľa ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b) CSP s vymedzením právnej otázky dovolateľky, či pre vrátenie daru podľa ustanovenia § 630 OZ je podstatné, či ak je obdarovaný v dobe kedy bol požiadaný o vrátenie daru vlastníkom predmetu daru na základe predmetnej darovacej zmluvy alebo postačuje, ak je jeho vlastníkom na základe iného právneho úkonu, či inej právnej skutočnosti. Dovolateľkou formulovaná otázka v praxi dovolacieho súdu riešená nebola. Dovolací súd po tomto zistení dospel k záveru, že žalovaná zákonu zodpovedajúcim spôsobom vymedzila právnu otázku, riešenie ktorej bolo pre rozhodnutie odvolacieho súdu kľúčové.

12. Podľa ustanovenia § 630 OZ darca sa môže domáhať vrátenia daru, ak sa obdarovaný správa k nemu alebo k členom jeho rodiny tak, že tým hrubo porušuje dobré mravy.

13. Darcovi vzniká právo domáhať sa vrátenia daru vtedy, ak sa obdarovaný správa k nemu alebo členom jeho rodiny tak, že tým hrubo porušuje dobré mravy. Ak darca uplatní toto právo, právny vzťah z darovania zanikne okamihom, keď dôjde prejav jeho vôle k obdarovanému. K zániku tohto vzťahu dochádza jednostranným právnym úkonom darcu voči obdarovanému za splnenia podmienok § 630 OZ (R 88/1998). Vrátenie daru zo strany darcu je možné v podstate považovať za zvláštny prípad odstúpenia od zmluvy. Právny vzťah sa ruší od počiatku a účastníci konania sú si povinní vrátiť všetko, čo na základe darovania získali, respektíve čo získal obdarovaný (rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5Cdo/255/2007).

14. V praxi, tak ako aj v prejednávanej veci, môže dojsť k situácii, že obdarovaný predmet daru potom, čo se stane jeho vlastníkom, scudzí. Ak k tomu dôjde až po tom, čo je obdarovanému doručena výzva na vrátenie daru podľa ustanovenia § 630 OZ, t. j. čo sa darca v dôsledku splnenia stanovených podmienok s účinkami ex nunc stane opäť vlastníkom darovanej veci, ide o neplatný prevod vlastníckeho práva a v takomto prípade zostáva právo darcu na fyzické vydanie predmetu daru zachované. Ak však scudzí obdarovaný darovanú vec pred dorúčením výzvy na vrátenie daru, nemožno z hľadiska oprávnenia obdarovaného spochybňovať platnosť tohto scudzenia, pretože v dobe prevodu mu patrilo vlastnícke právo a teda aj právo s vecou nakladať (§ 123 OZ). V prípade, ak obdarovaný z dôvodov, ktoré neodporujú zákonu, nemôže splniť svoju povinnosť fyzicky odovzdať darcovi predmet daru a túto povinnosť nemá ani nový vlastník veci.

15. To však nemení nič na tom, že ak sú podmienky stanovené § 630 OZ splnené, momentom doručenia výzvy na vrátenie daru povinnosť obdarovaného vrátiť dar vznikla (rozhodnutie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 3Cdo/616/2015). Výklad ustanovení § 630 OZ, na ktorom postavil odvolací súd svoj záver o tom, že aj napriek tomu, že obdarovaná v minulosti scudzila predmet daru, je táto skutočnosť, pre rozhodnutie v danej veci bez právneho významu, ak v čase jeho rozhodovania opäť bola jeho vlastníčkou, považuje dovolací súd za správny.

16. Právo darcu na vrátenie daru stanovené zákonom, nezávisí od toho ako obdarovaný s predmetom daru nakladá. Zmyslom vrátenia daru, ktorým obdarovaný získal bezplatne určitú majetkovú hodnotu, je v prípade splnenia podmienok túto hodnotu darcovi vrátiť. Povinnosť vydať dar vyplýva z noriem o bezdôvodnom obohatení (§ 451 a nasl. OZ). Vecné plnenie podlieha naturálnej reštitúcii, ktorá sa uplatní najmä pri veciach určených genericky. Veci individuálne určené a nezastupiteľné sa tiež vrátia in natura. Ak obdarovaný dar už nemá, spotreboval ho, zničil, alebo scudzil, reštitúcia sa uskutoční poskytnutím peňažnej náhrady (§ 458 OZ).

17. Podľa ustanovenia § 458 ods. 1 OZ musí sa vydať všetko, čo sa nadobudlo bezdôvodným obohatením. Ak to nie je dobre možné, najmä preto, že obohatenie spočívalo vo výkonoch, musí sa poskytnúť peňažná náhrada.

18. V prejednávanej veci nebolo sporné, že žalobkyňa dôvodne žiadala vrátenie daru špecifikovaného v žalobe, ktorého vlastníčkou bola žalovaná. Podľa ustanovenia § 451 ods. 1 OZ je jednoznačné, že sa má vydať to, čo sa nadobudlo bezdôvodným obohatením (odvolaním darovania) a to in natura, peňažná náhrada sa poskytuje len v prípade, ak to nie je možné.

19. Občiansky zákonník prioritizuje pri záväzkovom právnom vzťahu z bezdôvodného obohatenia formu tzv. naturálnej reštitúcie, t. j. obnovenia predošlého a narušeného stavu majetkovej rovnováhy subjektov právnych vzťahov (restitutio in integrum statu quo antem). Iba a výlučne v prípadoch objektívnej nemožnosti naturálnej reštitúcie ustanovuje in eventum relutárnu reštitúciu. Zdôrazňujeme, že musí ísť o objektívnu, faktickú nemožnosť vydania pôvodného predmetu bezdôvodného obohatenia, napríklad v dôsledku spotrebovania, konzumácie, zničenia a pod. (ŠTEVČEK, Marek. § 458 [Obsah, rozsah a

spôsob reštitučnej povinnosti]. In: ŠTEVČEK, Marek, DULAK, Anton, BAJÁNKOVÁ, Jana, FEČÍK, Marián, SEDLAČKO, František, TOMAŠOVIČ, Marek a kol., Občiansky zákonník II., 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2019, s. 1752, marg. č. 2.).

20. So zreteľom na vyššie uvedené dovolací súd dospel k rovnakému záveru ako odvolací súd, že pre možnosť vrátenia predmetu daru, ktorého vlastníkom v čase uplatnenia tohto práva je obdarovaný, nie je podstatné, či ním je na základe darovania alebo iného právneho dôvodu. Z Občianskeho zákonníka nevyplýva podmienka, že darovaná vec, ktorej vrátenie sa v konaní uplatňuje, musí byť vo vlastníctve obdarovaného stále na základe darovania. Podstatné je to, že v danom čase je možné od obdarovaného získať späť hodnotu, ktorú on získal darovaním, t.j. samotný predmet daru. Náhrada v peniazoch by totiž podľa ustanovenia § 451 ods. 1 OZ prichádzala do úvahy, iba v prípade, ak by to možné nebolo.

21. Vzhľadom na uvedené právne posúdenie žalovanou podané dovolanie síce vyvolalo procesný účinok umožňujúci uskutočnenie meritórneho dovolacieho prieskumu, výsledok tohto dovolacieho prieskumu ale viedol k záveru, že jej dovolanie nie je dôvodné. Najvyšší súd preto dovolanie žalovanej zamietol podľa ustanovenia § 448 CSP.

22. Žalobkyňa bola v dovolacom konaní v plnom rozsahu úspešná (§ 255 ods. 1 CSP) a vznikol jej nárok na náhradu trov konania. O nároku na náhradu trov rozhodol najvyšší súd podľa § 453 ods. 1 a § 262 ods. 1 CSP. O výške náhrady trov konania rozhodne súd prvej inštancie po právoplatnosti rozhodnutia dovolacieho súdu samostatným uznesením, ktoré vydá súdny úradník (§ 262 ods. 2 CSP).

23. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.